

RECENSIES & SIGNALEMENTEN

MAURITS COPIIETERS

NICO VAN CAMPENHOUT

Josep Vall (ed.), *Maurits Coppieters (1920-2005)*
Brussel, Coppieters Foundation, 2018,
ill., ISBN 9789460016080 (*Political
lives*, 1)

Tussen begin 1965 en eind 1982 bekleedde Maurits Coppieters (1920-2005) verkozen politieke mandaten namens de Volksunie (VU): in de gemeenteraad van achtereenvolgens Sint-Amandsberg, Nieuwkerken

en Sint-Niklaas, de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat (van 1971 tot 1978 ook in de Nederlandse Cultuurraad) en het Europese parlement. Hij groeide uit tot een van de boegbeelden van de VU, die mede onder zijn impuls een tweeledige transformatie doormaakte tijdens wat de Nederlandse historicus Hans Righart (1954-2001) “de eindeloze jaren zestig” noemde. Enerzijds van een in het verleden (van de collaboratie) gewortelde, rechtse partij tot een politieke formatie die zich profileerde als open, pluralistisch en ongebonden. Anderzijds van een oppositionele, anti-Belgische zweeppartij tot een beleidspartij, althans de facto en “*pour les besoins de la cause*”, die via regeringsdeelname de Belgische staat beslissend mee omvormde in federale zin.

Van deze ideologische verschuiving en heroriëntering van de in 1954 opgerichte VU vormde Coppieters als het ware de incarna-

tie, wat hem vanuit radicaalnationalistische en conservatieve hoek trouwens aanhoudend felle en persoonsgerichte (interne) kritiek opleverde. “De *voorman van de linkse bende binnen de partij*”, de geuzennaam waarmee journalist Erik Bracke hem in *Knack* ooit sympathiserend betitelde, had een nog niet al te onbeleefde verwensing van ‘kaakslagflaminganten’ en traditionalisten aan zijn adres kunnen zijn. Met de strategische keuze voor pragmatisme en rationalisme had deze voluntaristische intellectueel al ten tijde van het Egmontpact in 1977-1978 meer moeite, wat er later zelfs mee toe leidde dat hij zijn partijlidmaatschap tot twee keer toe opzegde. De opeenvolgende staatshervormingen vanaf de jaren 1980, die de doelstellingen van het Vlaams-nationalisme – afgezien van de Vlaamse onafhankelijkheid – in belangrijke mate realiseerden, deden terzelfdertijd geleidelijk het cement afbrokkelen dat de uiteenlopende tendensen binnen de VU met elkaar verbond. Bovendien werd de regeringsverantwoordelijkheid, een gegeven dat niet behoorde tot het historische DNA en de mentale cultuur van de partij, moeilijk verteerd door een niet onbelangrijk aantal mandatarissen, (bestuurs)leden en militanten, die zich vanuit flamingantische en/of andere motieven niet konden identificeren met (steun aan) het (Belgische) establishment. Tegelijk beleefde het Vlaams Blok electorale successen met een invulling van het Vlaams-nationalisme die tegengesteld was aan die van Coppieters. De stapsgewijze implosie van de Volksunie tijdens de jaren 1990 leidde in 2001 uiteindelijk tot de opheffing van de partij, die er op 3 jaar na in was geslaagd om een halve eeuw te bestaan. Tijdens de soms

weinig verheffende discussies en controverses die daaraan voorafgingen, kon en wilde de inmiddels bejaarde en zieke internationalistische Vlaams-nationalist, die een van zijn levensprojecten definitief ten gronde zag gaan, noch voor noch tegen deze of gene groep stelling nemen of kiezen.

Voor Coppieters en tal van Vlaamsgezinde katholieken van zijn en de volgende generaties had de Volksunie inmiddels de opstap gevormd naar deklerikalisering en vaak sociologisering van hun geloofsovertuiging. Tot ontkerkelijking, laat staan laïcisering, kwam het bij de historicus en jurist uit het Waasland evenwel nooit. Vanuit zijn veelomvattende engagement ten behoeve van het algemeen belang en de gedeprivilegieerden in Vlaanderen en overal elders, onder meer ingegeven door evangelische betrokkenheid en een groot gevoel voor (verdelende) rechtvaardigheid, evolueerde Coppieters wel meer en meer naar een 'linkse' politiek-maatschappelijke positionering. Want hoewel de Duitse filosoof en *uomo universalis* Gottfried Wilhelm (von) Leibniz (1646-1716) het tegengestelde had beweerd, kon Coppieters bezwaarlijk aanvaarden dat de bestaande wereld de best mogelijke van alle werelden zou zijn... In 1996 resulteerde een en ander in *Het Sienjaar*, een lang voorbereid maar zo goed als doodgeboren project tot progressieve frontvorming en herverkaveling, waarvan hij de voornaamste gangmaker was geweest. Aan de politieke carrière van de muzikaal getalenteerde en eeuwig enthousiaste en enthousiasmerende humanist was – naast zijn beroepsloopbaan in het onderwijs – heel wat bedrijvigheid in het middenveld voorafgegaan: onder andere bij de katholieke scouts, de Bond van Grote en Jonge Gezinnen en de Vlaamse Volksbeweging (VVB), die hij in 1956 mee oprichtte én als veel gevraagd (gelegenheids)spreker op diverse fora en podia. Overigens hebben ook twee van zijn drie kinderen 'iets met muziek': zoon Lieven maakte

in 1977 een nog altijd heel beluisterbare plaat met Nederlandstalige chansons, getiteld *Jus d'orange* en was actief als componist en producer; dochter Annemie was jarenlang een voortreffelijke en druk beluisterde radio-presentatrice van popmuziekprogramma's bij de toenmalige Omroep Brabant.

Na zijn terugtreden uit de actieve politiek vervulde Coppieters gedurende kortere of langere tijd leidinggevende functies in onder andere Pax Christi Vlaanderen, het Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV) en het Nationaal Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking (NCOS). De in 'de Gentse Historische School' gevormde oud-politicus publiceerde in die periode bovendien een aantal autobiografische teksten met veel aandacht voor het ruimere geschiedkundige verband.

Afgezien van de al gememoreerde scheldwoorden, aanvallen en kritiek vanuit welbepaalde hoek, genoot deze klasgenoot van priester-dichter Anton Van Wilderode (1918-1998) in het college van Sint-Niklaas veel aanzien en groot respect in brede kring. Zo omschreef de vrijzinnige socialist Herman Balthazar hem kort na zijn overlijden als "*un cavalier insomniaque de grande stature*" (*Septentrion*, 2006, nr. 1). Meer dan twee decennia voordien formuleerde de gelovige katholiek Gaston Durnez zijn hommage als volgt: "*Hij pleitte voor amnestie, maar niet voor de kollaboratie. Hij verdedigde zijn volk, maar niet ten koste van anderen. Hij was een pacifist en trok de wereld in met ontwikkelingshulp. Hij wou een zelfstandig Vlaanderen, maar stelde al vroeg de vraag welk zelfstandig Vlaanderen?*" (*De Standaard*, 3-4 december 1994). De verzamelbundel *Het laatste jaar van de klapproos*. *Denkend aan Maurits Coppieters* uit 2009, eigenlijk een postuum vriendenboek en waarin hij geheel terecht werd gekarakteriseerd als iemand die "*aristocratische hoffelijkheid en warmbloedige onstuimigheid*" combineerde, vormde van deze waardering en appreciatie

de weliswaar niet kritiekloze bevestiging. Eerder dit jaar publiceerde de Spaanse ondervoorzitter van de Coppieters Foundation Josep Vall in samenwerking met historica Sophie Gyselinck van het ADVN een Engelstalige biografische schets over deze “Vlaams-nationalist die buiten de begane paden trad”, een omschrijving waarmee ik hem ooit in *Ons Erfdeel* probeerde te karakteriseren (2010, nr. 1). De brochure werd uitgegeven door de Coppieters Foundation, de denktank van de Europese Vrije Alliantie (EVA), de koepelorganisatie van regionalistische en aanverwante politieke partijen in Europa die in 1981 mede op initiatief en onder stuwning van Maurits Coppieters werd opgericht. Maurits Coppieters (1920-2005) is een even gedegen en goed geïnformeerde als beknopte en bevattelijke synthese van een lang en werkzaam leven, waarin het belang van anderen en van de gemeenschap altijd een vooraanstaande plaats innam. Voortreffelijk geschreven bovendien en treffend geïllustreerd met foto's uit het (omvang)rijke archief van de gebiografeerde, dat wordt bewaard in het ADVN.

Een hier en daar wat aangevulde en/of bijgestuurde Nederlandstalige editie zou bij de honderdste verjaardag van zijn geboorte in 2020 nog eens publiekelijk de focus kunnen richten op de inspirerende persoonlijkheid en de veelvormige maatschappelijke verdienste van Coppieters. Daarbij zou ook een evaluerende vraagstelling op haar plaats zijn of hij, naast al wat hij was en deed, ook een staatsman had willen en/of kunnen zijn van het formaat en het type van zijn Volksunie-collega Hugo Schiltz (1927-2006), met wie hij een aantal dingen gemeen had maar van wie hij inzake nog veel meer aspecten grondig verschilde. Overigens, hoe lang is het nog wachten op de sinds jaren aangekondigde biografie van deze Vlaams-nationalistische minister van Staat, die zich als jurist en Antwerpse *grand seigneur* met

goede Franstalige contacten in Brussel en bezuiden de taalgrens ontwikkelde tot een van de belangrijkste architecten was van de huidige federalistische Belgische staatsstructuur?

In *Maurits Coppieters (1920-2005)* worden Coppieters en Schiltz getypeerd als “these two progressives”. Al was laatstgenoemde, die met name in sociaaleconomisch opzicht heel liberaal dacht, vooral een liberal in de Amerikaanse betekenis van het woord. De voorspelbare “clash of personalities” leidde – ondanks wederzijds (intellectueel) respect – vanaf de late jaren 1970 tot een verwijdering tussen beiden. De spanningen tussen de twee kopstukken hadden uiteraard ook alles te maken met de machtsstrijd binnen de Volksunie over wie uiteindelijk de ultieme *primus inter pares* zou worden. En evenzeer met de ‘interne richtingenstrijd’, die een van de hoofdoorzaken was van de electorale achteruitgang, vervolgens de uittocht van heel wat leden en mandatarissen, daarna de desintegratie en finaal de opheffing van de Volksunie, die Maurits Coppieters een paar jaar vóór zijn overlijden nog moest meemaken.